

Pirkanmaan hyvinvointialue
PL 272, 33101 Tampere

Vastaus aloitteeseen pienten kuntien oppilaitosten opiskeluhuollon palveluiden turvaamiseksi

Nuorisovaltuusto esittää aloitteessaan pienten kuntien oppilaitosten opiskeluhuollon palveluiden turvaamisesta havainneensa, että hyvinvointialueuudistus on heikentänyt opiskeluhuollon laatua merkittävästi erityisesti Pirkanmaan alueen reunakunnissa. Nuorisovaltuuston aloitteessa todetaan, että hyvinvointialue on purkanut monia toimivia malleja ja leikannut palveluista. Viimeisimpänä mainitaan koulujen psykiatristen sairaanhoitajien tehtävien siirtäminen pois kouluilta.

Hyvinvointialueen toiminta-aikana opiskeluhuollon resurssia on kokonaisuutena vahvistettu psykologien ja kuraattorien osalta. Resurssia on eri kuntien alueille jaettu tasaisesti siten, että jokaiseen kouluun ja oppilaitokseen on pyritty tarjoamaan oppilas/opiskelijamäärän edellyttämä sitovien mitoitusten ja kansallisten suositusten mukainen opiskeluhuollon resurssi. Pienten kuntien alueella periaatteet ovat samat kuin isommissakin kunnissa. Joissain kouluissa ja oppilaitoksissa on saattanut kunta-aikana olla suosituksia ja mitoituksia merkittävästikin parempi resurssi ja näissä tapauksissa resurssi on saattanut aiempaan nähden heikentyä, kuitenkin niin, että suosituksissa ja mitoituksissa keskimäärin pysytään. Lisäksi joidenkin kuntien alueille/joihinkin kouluihin ja oppilaitoksiin on ollut haastavaa saada rekrytoitua ennen kaikkea psykologeja. Tilanne on kuitenkin aiemmasta merkittävästi kohentunut ja tällä hetkellä myös psykologeja on saatu rekrytoitua lähes kaikkiin tehtäviin ja ostopalveluiden määrä on vähentynyt merkittävästi. Terveystenhoitajien ja kuraattorien osalta rekrytointitilanne on erinomainen. Lääkäre rekrytoinnit ovat edelleen haastavia niin opiskeluhuollossa kuin laajemminkin, mutta myös lääkäritehtävät ovat tällä hetkellä hyvin täytettyinä ja palvelua tarjotaan kaikissa kunnissa.

Koulujen psykiatriset sairaanhoitajat eivät kuulu opiskeluhuollon lakisääteisten palveluiden piiriin. Aiemmin kouluilla toimineet psykiatriset sairaanhoitajat toimivat nyt osana lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluita ja hoitavat uuden hoidon porrastuksen mukaisesti keskivaikeasti oireilevia lapsia ja nuoria. Opiskeluhuollossa keskitytään ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tukeen sekä lievien häiriöiden hoitoon. Resurssi lasten ja nuorten palveluissa ei ole heikentynyt vaan palveluita on uudelleenorganisoitu tavoitteena selkiyttää ohjautumista ja tarjota oikea-aikaisia ja laadukkaita palveluita. Uudistus on tuottanut jo merkittäviä tuloksia siten, että useiden kuntien alueilla lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluiden jonot on saatu purettua ja hoitoon pääsee hoitotakuun puitteissa (14 vrk).

Opiskeluhuollon palveluiden järjestämisen koetaan olevan kestävämmällä pohjalla ja yhteistyö erityisesti pienten kuntien kanssa heikkoa. Aloitteessa mainitaan myös keskittämiskulttuuria ihannoiva malli.

Nuorisovaltuusto haluaa Pirhalla myös vastauksen siihen, onko hyvinvointialueen mielestä oikein tai tarkoituksena tarjota yhtä huonoa palvelua kaikille.

Tarkoituksena on tarjota yhdenveroiset, laadukkaat palvelut kaikille pirkanmaalaisille lapsille ja nuorille. Yhteistyötä tehdään vahvasti niin pienten kuin suurien kuntien kanssa.

Opiskeluhuoltolaissa säädetään opiskeluhuollon ja koulutuksenjärjestäjien välisestä yhteistyöstä ja Pirkanmaalla toteutuvat kaikki lakisääteiset rakenteet sekä niiden lisäksi on myös monia muita yhteistyötä tukevia rakenteita. Alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä kokoaa kerran kuussa yhteen kaikki koulutuksenjärjestäjät Pirkanmaalla, lisäksi on kuntakohtaiset opiskeluhuollon ohjausryhmät sekä oppilaitoskohtaiset opiskeluhuoltoryhmät, joissa kaikissa on edustettuna opiskeluhuollon edustajia yhdessä koulutuksenjärjestäjän edustajien kanssa. Yhteistyötä tehdään tiiviisti myös esimerkiksi perhekeskusrakenteissa sekä erilaisissa kehittämissyryhmissä. Palvelupäälliköt ja esihenkilöt tekevät tiivistä yhdyspintatyötä omalla alueellaan ja paikallisesti myös henkilöstö osallistuu vahvasti yhteiseen tekemiseen.

Hyvinvointialueen tarkoituksena on yhdenmukaistaa palveluita siten, että jokaisella pirkanmaalaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus saada opiskeluhuollon palveluita yhtenäisin linjauksin ja esimerkiksi ohjautuminen mielenterveys- ja päihdepalveluihin tapahtuu kaikkialla samanlaisin kriteerein. Näkemyksemme mukaan palveluihin pääsy ja palveluiden

laatu ovat kehittyneet positiiviseen suuntaan ja myös asiakaspalaute on tukenut näkemyksiämme. Tarkoituksena on siis tarjota yhtä hyvää palvelua kaikille.

Nuorisovaltuusto esittää, että Pirhan tulee perustaa oma mielenterveyschat, joka yhdistettäisiin digiklinikkaan. Tämän lisäksi meidän tulee lisätä walk in -palveluita ja ottaa kolmas sektori sekä seurakunnat mukaan palveluiden tuotantoon myös Tampereen ulkopuolella. Tampereen yhteiskoulun lukiosta saadut positiiviset kokemukset antavat syytä kokeilla mallin jatkamista myös muualla.

Pirkanmaan hyvinvointialueen lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluissa on käynnistetty alkusyksystä 2025 lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluiden chat, jossa lapsilla, nuorilla ja huoltajilla on mahdollista matalalla kynnyksellä asioida mielenterveys- ja päihdepalveluiden ammattilaisen kanssa joko anonyymisti tai suomi.fi-tunnistautumisen kautta. Palvelua tarjotaan ti-to klo 15-17 ja pe klo 8-10. Walkin-palvelua on tarjolla myös Lasten ja nuorten keskuksen koordinoimana Nokialla, Akaassa, Lempäälässä, Sastamalassa, Urjalassa ja Tampereella, lisäksi walkin-palvelua on tarjolla kerran viikossa verkossa. Seurakuntien ja kolmannen sektorin kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä eri puolilla Pirkanmaata. Palvelutarjontaa pyritään laajentamaan myös reuna-alueille.

Hyvinvointialueen omissa palveluissa matalan kynnyksen apua ja keskustelutukea tarjotaan lähipalveluna jokaiselle pirkanmaalaiselle lapselle ja nuorelle osana lakisääteisiä opiskeluhoitojen palveluita. Osa työstä toteutuu yhteisöllisenä työnä, jolloin voidaan tukea kokonaisia luokka- ja kouluyhteisöjä ja tarjota tukea myös niille, jotka eivät hakeudu yksilöajoille.

Nuorisovaltuusto ehdottaa, että erityisesti pienemmissä kunnissa otetaan käyttöön perhelääkäri- ja omahoitajamallit tukemaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollon työtä sekä tukemaan myös perheiden arkea. Oppilaan ja opiskelijan elämän ja perheen tilanteen kokonaisvaltaisempi tuntemus mahdollistaa myös mahdollisten ongelmien juurisyiden paremman selvittämisen. Kuntien ja hyvinvointialueen on tämän toteutumiseksi laadittava yhtenäiset linjaukset opiskeluhoitojen tietojärjestelmien käyttöoikeuksista muun muassa Wilma-järjestelmän osalta.

Osa opiskeluhoitojen lääkäryöstä erityisesti pienissä kunnissa toteutuu sote-asemien lääkärin toimesta. Avopalveluissa on valittu hoidon jatkuvuuden parantamisen malliksi se, että nykyisillä resursseilla tarjotaan ensin monisairaille, tiettyjä systemaattista seuranta vaativien pitkäaikaissairauksia sairastaville sekä monipalveluasiakkaille (noin 15-20% väestöstä)

omalääkäri ja -hoitaja. Malli tarjoaa hoidon jatkuvuuden ensin sitä eniten tarjoaville ja huomio käytössä olevat lääkäriresurssit. Tämän lisäksi malliin kuuluu tavoite, että episodiasiakkaiden hoitoepisodi toteutettaisiin aina sen aloittaneen ammattilaisen toimesta loppuun, mikäli se vain on mahdollista. Avopalveluissa on suunnitelma laajentaa omalääkärin /-hoitajan saavaa väestönosaa asteittain, huomioiden käytössä olevat resurssit sekä toimintamallin arvioinnin tulokset.

Opiskeluhuollossa lääkäri työn jatkuvuuteen vaikuttavat muutokset sekä omassa että vastaanottopalveluiden lääkäriresurssissa ja tämän vuoksi vaihtuvuutta on runsaasti. Terveystenhoitajissa vaihtuvuus on pienempää ja usein pienillä kouluilla sama terveystenhoitaja hoitaa koulun kaikki oppilaat kaikilta vuosiluokilta ja siten omahoitajamalli toteutuu luontaisesti. Isoissa kouluissa työnjakoa pyritään tekemään niin, että samalla hoitajalla voisi käydä vähintäänkin alakoulun ajan. Jatkuvuutta pyritään turvaamaan mahdollisuuksien mukaan. Perhelääkärimallin käyttöönotto vaatisi laajempaa pohdintaa.

Wilmaan liittyvät käyttöoikeuslinjaukset tulevat lainsäädännöstä eikä hyvinvointialueella ja kunnilla ole mahdollista laista poikkeavalla tavalla sopia tietojenluovutus- ja käyttöoikeuksista. Pirkanmaalla on kuitenkin yhtenä rintamana tehty valtakunnallista vaikuttamistyötä sen eteen, että lainsäädäntöä muokattaisiin siihen suuntaan, että tietojenluovutus koulutuksenjärjestäjien ja hyvinvointialueiden välillä oli joustavampaa ja palvelisi lapsen ja nuoren etua. Lainsäädäntöön on luvattu tämän suhteen muutoksia jollain aikavälillä.

Marja Nurmi-Vuorinen

vastuualuejohtaja

Opiskeluhuolto ja lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut